

Svět bez života

Kdysi (1964) jsem pojmenoval jeden svůj článek jako „Svět bez člověka“; byla to tenkrát reakce na později ve světě proslavenou Kosíkovu „Dialektiku konkrétního“ a jeho kritiku toho, jak z vědeckého obrazu světa nějak vymizel člověk. Tu kritiku však zřejmě musíme rozšířit: z vědeckého obrazu světa mizí nejen člověk, ale vůbec živé bytosti a život. A počátky tohoto jevu musíme dokonce vidět už ve starověku, u některých z nejstarších řeckých filosofů. Zatímco jim ti docela nejstarší ještě připomínali, že *arché* musí být počátkem a zdrojem všeho, tedy také života, a nenapadlo je starému, předfilosofickému termínu *fysis* upírat významovou spjatost s rozením a růstem, eleaté ve svém popírání mnohosti a pohybu si nejspíš ani dost neuvědomovali, že tam, kde není pohybu, není a nemůže být ani nic živého. Empedoklés mnohost rehabilitoval a ovlivnil celá staletí svou čtveřicí světových prvků, a když si uvědomil, že jim chybí nejen život, ale i pohyb, přidal k nim dva zdroje pohybu, totiž Lásku a Svár, ale přiřkl jim pouze vytváření a rušení směsí, nikoli uvádění do života. Tradice se to pak pokusila jakoby napravit tím, že místo o „prvcích“ (*stoicheia*) mluvila o „živlech“, ale nenapravit to ani Aristotelés, který přisoudil pohybu velký význam jako zprostředkovateli přechodu z možnosti ve skutečnost.

(Písek, 140702-1.)